

DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2022.70.50>
УДК 342.95

КАДРОВА ПОЛІТИКА НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ

Дрок І.С.,

*кандидат юридичних наук, доцент,
науковий співробітник*

навчально-наукової лабораторії

з дослідження проблем превентивної діяльності

Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

<https://orcid.org/0000-0002-9722-2376>

Дрок І. С. Кадрова політика національної поліції України в умовах війни.

Наукова стаття написана з метою на підставі дослідження сучасних нормативно-правових актів та практики їх реалізації визначити особливості кадрової політики Національної поліції в умовах війни.

Автор наголошує, що державна кадрова політика є складовою державної політики, а кадрова політика в Національній поліції – складовою державної кадрової політики України. Від загального політичного курсу в державі залежить політика його органів (зокрема МВС України), які в подальшому формують принципи її державної кадрової політики.

Акцентовано на тому, що з урахуванням оперативної обстановки, наявної інформації, політичних, економічних, соціальних умов, географічного положення, інших обставин розробляються спеціальні плани, відповідно до яких здійснюється розгортання особового складу та матеріально-технічного забезпечення органів і підрозділів Національної поліції.

Рівень підготовки особового складу Національної поліції є невід’ємною складовою характеристик особового складу Національної поліції. У роботі пропонується змінити форми та методи навчання поліцейських.

У роботі проаналізоване діюче законодавство України, а також два законопроекти: «Про внесення змін до законів України «Про Національну поліцію» та «Про Дисциплінарний статут Національної поліції України» з метою оптимізації діяльності поліції, у тому числі під час дії режиму воєнного стану» від 13.03.2022 № 7147 та «Про внесення зміни до Дисциплінарного статуту Національної поліції України щодо присвоєння спеціальних звань поліції під час дії воєнного стану» від 20.03.2022 № 7184, які безпосередньо встановлюють засади кадрової політики в Національній поліції під час війни.

Запропоновано виділити загальні властивості, яким має відповідати кадрова політика Національної поліції в умовах війни. Автор включає до них: стратегічний характер, комплексність, професіоналізм персоналу, спеціалізацію персоналу, безперервність, злагодженість.

Зроблено висновок про те, що, незважаючи на більше, ніж місяць перебування України у стані війни, кадрова політика Національної поліції за таких умов перебуває досі на стадії свого становлення, а її загальні засади лише наразі формуються.

Ключові слова: війна, воєнний стан, Національна поліція, кадрова політика, кадрове забезпечення, проходження служби.

Drok I. Personnel policy of the national police of Ukraine in war.

The scientific article was written in order to determine the peculiarities of the personnel policy of the National Police in wartime on the basis of the study of modern legal acts and the practice of their implementation.

The author emphasizes that the state personnel policy is a component of the state policy, and the personnel policy in the National Police is a component of the state personnel policy of Ukraine. The policy of its bodies

(in particular the Ministry of Internal Affairs of Ukraine) depends on the general political course in the state, which further form the principles of its state personnel policy.

Emphasis is placed on the fact that taking into account the operational situation, available information, political, economic, social conditions, geographical location, other circumstances, special plans are developed, according to which the deployment of personnel and logistics of bodies and units of the National Police.

The level of training of the National Police personnel is an integral part of the National Police personnel characteristics. The paper proposes a change in the forms and methods of training for police officers.

The current legislation of Ukraine is analyzed, as well as two bills: “About Amendments to the Laws of Ukraine “About the National Police” and “About the Disciplinary Statute of the National Police of Ukraine” to optimize police activities, including during martial law” from 13.03.2022 № 7147 and “About Amendments to the Disciplinary Statute of the National Police of Ukraine on Assignment of Special Police Ranks during Martial Law” of 20.03.2022 № 7184, which directly establish the principles of personnel policy in the National Police during the war.

The general properties to which the personnel policy of the National Police in the conditions of war should correspond are offered. The author includes: strategic nature, complexity, professionalism of personnel, specialization of personnel, continuity, coordination.

It is concluded that, despite more than a month of Ukraine in a state of war, the personnel policy of the National Police in such conditions is still in its infancy, and its general principles are still being formed.

Key words: war, martial law, National Police, personnel policy, staffing, service.

Актуальність теми. 24 лютого 2022 року в Україні введено воєнний стан у зв'язку із проявом військової агресії російської федерації в бік нашої держави. Згідно Указу Президента України [1] та Закону України «Про правовий режим воєнного стану» [2] МВС України (у тому числі в особі органів та підрозділів Національної поліції) уповноважені забезпечувати та здійснювати заходи і повноваження, необхідні для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави.

Постановка проблеми. Основна увага законодавчих та виконавчих органів в основному звичайно зосереджена на наданні додаткових службових повноважень поліцейським, але вирішення кадрових питань та організація внутрішньо-організаційної діяльності Національної поліції в умовах введення воєнного стану є фундаментом для роботи даного органу та його структурних одиниць. Саме від влучної кадрової політики залежить ефективна реалізація повноважень поліцейськими та виконання у повному обсязі покладених на Національну поліцію завдань.

Стан дослідження проблеми. Дослідження питань, пов'язаних з формування та розвитком кадрової політики в Україні, присвячені фундаментальні праці вітчизняних вчених. Окремо на нашу увагу заслуговують роботи вчених-адміністративістів, які досліджують питання кадрової політики в органах поліції (міліції) України. Серед них виділяємо доробки В.Б. Авер'янова, С.С. Алексєєва, Г.В. Атаманчука, А.П. Альохіна, О.М. Бандурки, К.Л. Бугайчука, М.О.Живки, А.В. Іваниці, В.О. Івахи, З.Р. Кісіля, М.В. Коваліва, Н.Р. Нижника, О.Д. Оболенського, В.В. Сокурєнко, М.К. Якимчука та інших.

Однак за тридцять років незалежності України події сьогодення являються безпрецедентними, а отже і потребують додаткового наукового вивчення та тлумачення. Зокрема це стосується і особливостей діяльності Національної поліції у випадку введення воєнного стану.

Мета написання даної статті – на підставі дослідження сучасних нормативно-правових актів та практики їх реалізації визначити особливості кадрової політики Національної поліції в умовах війни.

Виклад основного матеріалу. Державна кадрова політика є складовою державної політики, а кадрова політика в Національній поліції є складовою державної кадрової політики України. Від загального політичного курсу в державі залежить політика його органів (зокрема МВС України), які в подальшому формують засади своєї державної кадрової політики.

Саме за таких обставин під час діяльності Національної поліції в умовах воєнного стану важливим аспектом є визначення загального політичного курсу в державі та реалізація у його контексті кадрової політики в Національній поліції. Основним нормативно-правовим актом, яким керуються державні органи в Україні під час введення воєнного стану є Закон України «Про правовий режим воєнного стану» [2], проте його положення не у достатній мірі вирішують питання кадрового забезпечення Національної поліції в умовах війни.

Аналіз діяльності органів та підрозділів Національної поліції у лютому-березні 2022 року свідчить про те, що основні засади кадрової політики такого органу залишаються такими, як і були до запровадження воєнного стану.

Водночас варто зауважити, що з урахуванням оперативної обстановки, наявної інформації, політичних, економічних, соціальних умов, географічного положення, інших обставин розробляються спеціальні плани, відповідно до яких здійснюється розстановка особового складу та матеріально-технічне забезпечення органів та підрозділів Національної поліції [3]. Тобто у будь-якому разі режим роботи таких органів та підрозділів було змінено та запроваджено відповідні плани дій на випадок введення воєнного стану. Першочерговим управлінським рішенням керівників органів та підрозділів Національної поліції в умовах війни являється приведення у бойову готовність органу або підрозділу, оповіщення особового складу, постановка завдань відповідно до плану та наявної ситуації [3]. Заплановані у таких спеціальних планах заходи відпрацьовувалися поліцейськими регулярно (наприклад, дії поліцейських у випадку оголошення сигналу «Тривога»), проте кадрові питання в Національній поліції виникають та вирішуються безпосередньо в умовах війни. Одним із яскравих прикладів виникнення та вирішення таких питань є прибуття евакуйованих поліцейських (наприклад, жінки з дітьми) на території України, на яких не ведуться активні бойові дії, постановка їх на облік, розміщення, тощо. Ці питання ви вирішуються у робочому порядку, хоча, на наш погляд, повинні бути нормативні підстави на рівні МВС України та відпрацьований алгоритм дій, адже під час окупації Донецької та Луганської областей, а також під час анексії Автономної Республіки Крим подібні ситуації вже відбувалися.

Наступним аспектом, який варто зауважити у контексті даного дослідження, вважаємо рівень підготовки особового складу Національної поліції. З метою постійного підтримання його бойової здатності у рамках безперервного навчання поліцейські проходять службову підготовку. Проте рівень набуття під час службової підготовки знань, умінь та навичок поліцейськими залишається невисоким, зважаючи на те, що така підготовка відриває поліцейських від основної діяльності та створює протест з боку поліцейського. Можливо, зміна форм та методів занять зі службової підготовки, переорієнтація мислення особового складу та ставлення керівників щодо службової підготовки у зв'язку з війною 2022 року спонукатимуть до підвищення рівня професійної підготовки поліцейських у мирний час. Події сьогодення свідчать про особливу важливість підготовки поліцейських (фізична, тактична, вогнева, професійна, психологічна підготовка та стресостійкість) в умовах війни. З огляду на сказане трансформаційні процеси службової підготовки поліцейських мають стати запорукою ефективності виконання ними поставлених службових завдань. Серед іншого пропонуємо забезпечити спортзалами, тирами та тактичними майданчиками територіальні підрозділи Національної поліції; онлайн ознайомлення з новелами законодавства у сфері правоохоронної діяльності (мобільний додаток або платформа) з подальшим проходженням тестових завдань; збільшення штатної чисельності та підвищення ефективності діяльності психологів в Національній поліції, розширення випадків, за яких обов'язкове проведення психологічної сесії з поліцейським (наприклад, застосування зброї, родинні негаразди, конфлікти на службі тощо).

Характерною особливістю діяльності Національної поліції України в умовах воєнного стану є посилений варіант несення служби. Однак позитивною відмінністю в окремих органах та підрозділах поліції вважаємо виділення спеціальних підрозділів, груп чи окремих працівників, які мають підвищену професійну, фізичну чи спеціальну підготовку і здатні успішно виконувати окремі види адміністративної діяльності. Це підрозділи спеціального призначення, групи застосування спеціальних хімічних речовин, снайпери, спеціалісти з відеодокументування, зв'язкові та інше [3]. Такий підхід, на наш погляд, найбільш ефективний, зважаючи на те, що об'єктивно не всі поліцейські регулярно використовують або застосовують зброю, спеціальні засоби, фізичну силу. З метою підвищення ефективності протидії можливим випадкам диверсій, вчинення злочинів із застосуванням зброї, тощо, що в умовах війни відбувається регулярно на всій території України, діяльність спеціальних підрозділів із залученням найбільш досвідчених у військовій сфері поліцейських, являється раціональним.

Окремо варто наголосити на спробах законодавчого органу України врегулювати питання кадрової політики Національної поліції у період воєнного стану, які відбуваються дотепер, але досі не знайшли свого офіційного оформлення.

У даній роботі хотілося б акцентувати увагу на законопроекті, який внесений до Верховної Ради України від 13.03.2022 № 7147 [4], що безпосередньо оптимізує діяльність Національної поліції під

час введення воєнного стану. Сподіваємося на затвердження даного проєкту та пропонуємо проаналізувати його провідні ідеї, які безпосередньо визначають окремі питання кадрового забезпечення в Національній поліції.

На наш погляд, цікавими у сфері кадрової політики є такі положення визначеного нами законопроєкту [4], які доповнюють норми Закону України «Про Національну поліцію» [5] в частині атестування, служби в поліції, громадського контролю та медичного забезпечення. Розглянемо детальніше окремі положення, що передбачають зміни у сфері кадрового забезпечення.

Так, законопроєктом визначається заборона проводити атестування поліцейських під час дії режиму воєнного стану, а процедура переміщення поліцейських спрощується до прийняття рішення відповідними керівниками з урахуванням інтересів служби [4]. У даному випадку оперативність прийняття рішень в умовах воєнного стану відіграє важливу роль для вирішення поставлених службових завдань. Крім того, комплексність кадрової політики і прийняття рішень з огляду обставини та інтереси служби сприятиме підвищенню ефективності діяльності Національної поліції в умовах війни. Координуючи даний напрямок кадрового забезпечення, як у окремому органі або підрозділі, так і в Національній поліції в цілому, керівник матиме змогу застосувати відповідні кадрові механізми, не затягуючи процес бюрократично.

Законопроєкт також містить положення щодо проходження служби поліцейськими під час воєнного стану. Зокрема це стосується відстрочки від призову на строкову службу; припинення керівником проходження служби поліцейськими, які загинули або визнані судом безвісно відсутнім чи оголошені померлим; зобов'язання поліцейських проходити службу там, де це викликано інтересами служби; заборона переміщувати на вищі посади поліцейських, які мають діюче дисциплінарне стягнення, тощо[4]. Тобто у аналізованих нормах можна прослідкувати спрощення кадрових процедур та одночасне чітке та суворе забезпечення службової діяльності поліцейських.

Окремо слід зауважити, що аналізований нами проєкт фактично відмінняє здійснення громадського контролю за діяльністю поліції в умовах воєнного стану [4], про що безпосередньо наголошено у запропонованій статті 90-1 Закону України «Про Національну поліцію» [5]. Це вимушені заходи, пов'язані з введенням воєнного стану, вважаємо достатньо доречними, зважаючи на можливу шкоду військовим діям та використанні даного важеля противником на шляху до перемоги (у тому числі у інформаційному полі).

Цікавим та цілком обґрунтованим вважаємо безоплатне медичне забезпечення в закладах охорони здоров'я будь-якої форми власності поліцейським під час дії режиму воєнного стану [4]. Таке положення є гарантією медичного забезпечення поліцейських, що позитивно впливає на їх загальний адміністративно-правовий статус.

Варто наголосити, що законопроєкт від 13.03.2022 № 7147 також запроваджує зміни і до Дисциплінарного статуту Національної поліції України [7], зокрема авторами запропоновано доповнити статут Розділом V «Особливості проведення службового розслідування в період дії воєнного стану» [4], хоча, на наш погляд, більш доречним такий розділ був би у змісті Наказу МВС України «Про реалізацію окремих положень Дисциплінарного статуту Національної поліції України» від 07.11.2018 № 893 [8], який безпосередньо врегульовує питання службового розслідування у Національній поліції.

Крім того, на підписі у Президента України наразі перебуває проєкт Закону України «Про внесення змін до Дисциплінарного статуту Національної поліції України щодо присвоєння спеціальних звань поліції під час дії воєнного стану» від 20.03.2022 № 7184 [6], який спрощує порядок присвоєння спеціальних звань поліції під час дії воєнного стану. Авторами запропоновано у зазначений період одноразово не дотримуватися строків, зазначених у частинах 5 та 6 статті 10 Дисциплінарного статуту Національної поліції [7] та Законі України «Про Національну поліцію» [5], під час застосування такого виду заохочення до поліцейського, як дострокове присвоєння чергового спеціального звання.

Водночас аналіз нормативно-правового акту дозволяє нам визначити декілька пропозицій та зауважень, які варто врахувати для уникнення у подальшому непорозуміння під час застосування норми. По-перше, під час присвоєння чергового спеціального звання поліцейському відіграє роль, яке спеціальне звання відповідає його посаді, тобто за умови відповідності чергового спеціального звання спеціальному званню, передбаченому займаною поліцейським штатною посадою. Незрозумілою видається можливість порушення цього правила, яка, на нашу думку, має бути.

По-друге, у проєкті не прописані підстави заохочення у вигляді присвоєння чергового спеціального звання у військовий період. Тобто за які дії поліцейського можливо таке заохочення: проходження

служби під час воєнного стану; проходження служби в окремих регіонах України, в яких ведуться активні бойові дії; затримання особи за вчинення військового злочину чи інші обставини.

З урахуванням викладеного вважаємо, що, незважаючи на більше, ніж місяць перебування України у стані війни, кадрова політика Національної поліції за таких умов перебуває досі на стадії свого становлення, а її загальні засади лише наразі формуються. Водночас вже зараз можна визначити загальні властивості, яким має відповідати кадрова політика Національної поліції в умовах війни.

До них ми відносимо: стратегічний характер, комплексність, професіоналізм кадрів, спеціалізація кадрів, безперервність, координація. Стратегічний характер кадрової політики передбачає виконання керівниками прогностичної функції у сфері кадрового забезпечення на довготривалій проміжок часу. Тобто прийняття кадрових рішень керівниками всіх рівнів має відбуватися з урахуванням обставин та ситуації, які відбуваються під час введення воєнного стану, а також подій та перспектив, які можуть відбутися у майбутньому (наприклад, формування кадрового резерву, спрощення процедури прийняття на службу в поліцію під час введення воєнного стану, тощо). Комплексність кадрової політики передбачає врахування усіх напрямків кадрового забезпечення, а також усіх обставин військової ситуації з метою прийняття найбільш вірного рішення керівниками. Тобто керівник має дивитися на ситуацію в цілому в державі та окремому приватному випадку під час вирішення кадрових питань у тому числі. Професіоналізм кадрів передбачає роботу з наявним потенціалом кадрів, а за необхідності та за можливості підвищення їх професійного рівня, тобто навички володіння вогнепальною зброєю, фізична підготовка, психологічна підготовка, тощо. А залежно від професійного рівня кожного поліцейського вже визначається його місце та роль у діяльності Національної поліції. Спеціалізація кадрів під час війни передбачає можливість формування на базі органу або підрозділу Національної поліції спеціальних груп, які скрадатимуться з найбільш підготовлених для ведення бойових дій кадрів, для відбиття нападів на будівлю органу або підрозділу Національної поліції, пошук та затримання диверсантів, виконання інших значущих у військовий час завдань та функцій. Безперервність кадрової політики – це її загальна особливість, але під час запровадження воєнного стану вона також актуальна. Циклічність кадрової політики саме і обумовлює її безперервність. Під час введення воєнного стану реалізація кадрової політики не припиняється, а здійснюється у звичайному режимі з урахуванням обставин в державі. Координація кадрової політики в умовах війни визначається узгодженням рішень, що приймаються керівниками рівнів в одному напрямі і для досягнення однієї мети – ефективному виконанні службових обов'язків; збереженням загальнодержавних тенденцій; у взаємодії з органами та підрозділами поліції, яких стосується прийняте керівником рішення, та інше.

Висновки. Підсумовуючи, варто наголосити на необхідності продовження наукового дослідження окреслених у роботі питань, а також формування законодавчого підґрунтя для створення правових засад кадрової політики Національної поліції під час введення воєнного стану. Досвід, який здобуває Україна через життя громадян, є жорстоким, але у подальшому забезпечить формування ефективного механізму дій під час війни для державних органів нашої держави та інших держав світу.

Список використаних джерел:

1. Про введення воєнного стану: Указ Президента України від 24.02.2022 № 64/2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#n2>
2. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>
3. Ковалів М.В., Іваха В.О. Діяльність органів внутрішніх справ в умовах воєнного стану. URL: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2017/jun/4948/vnulpurn201683712.pdf>
4. Про внесення змін до законів України «Про Національну поліцію» та «Про Дисциплінарний статут Національної поліції України» з метою оптимізації діяльності поліції, у тому числі під час дії режиму воєнного стану: проект Закону України від 13.03.2022 № 7147. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=73909
5. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>
6. Про внесення зміни до Дисциплінарного статуту Національної поліції України щодо присвоєння спеціальних звань поліції під час дії воєнного стану: проект Закону України від 20.03.2022 № 7184. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/39258>

7. Про Дисциплінарний статут Національної поліції України: Закон України від 15.03.2018 № 2337-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2337-19#Text>

8. Про реалізацію окремих положень Дисциплінарного статуту Національної поліції України: наказ МВС України від 07.11.2018 № 893. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1355-18#n17>